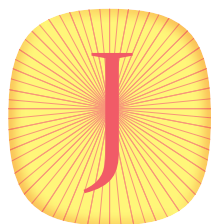

”Missbruka inte Hattie”

John Hatties forskningsresultat om ”vad som funkar” i klassrummet kan lätt missbrukas när skolledare letar snabba lösningar, skriver Svein Sjøberg, professor vid Universitetet i Oslo.

JOHN HATTIES BOK *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analysis relating to achievement*, utgiven 2009, har fått enormt genomslag. Hattie är professor i pedagogik och ses i dag som något av en guru när det gäller utbildning.

Hatties böcker har fått stor uppmärksamhet i hans eget hemland, Nya Zeeland. Hans böcker diskuteras också i många andra länder, men det verkar som att det bara är i Norge, och till viss del Sverige, som han har blivit geniförklarad. Det arrangeras turnéer för honom och hans samarbetspartner, och man kan också köpa ett helt kursupplägg. Baserat på *Visible learning* har Hattie och hans medarbetare nämligen skapat det skandinaviska skolutvecklingsprogrammet Visible Learning Plus, som till och med är registrerat som ett varumärke.

Men man bör vara kritisk till den utbredda uppfattningen att Hatties rangordningar av vad som funkar och inte funkar i skolan kan överföras till skandinaviska skolor. När det rör sig om meta-studier av metastudier som har gjorts i andra länder blir avståndet till våra egna klassrum i största laget.

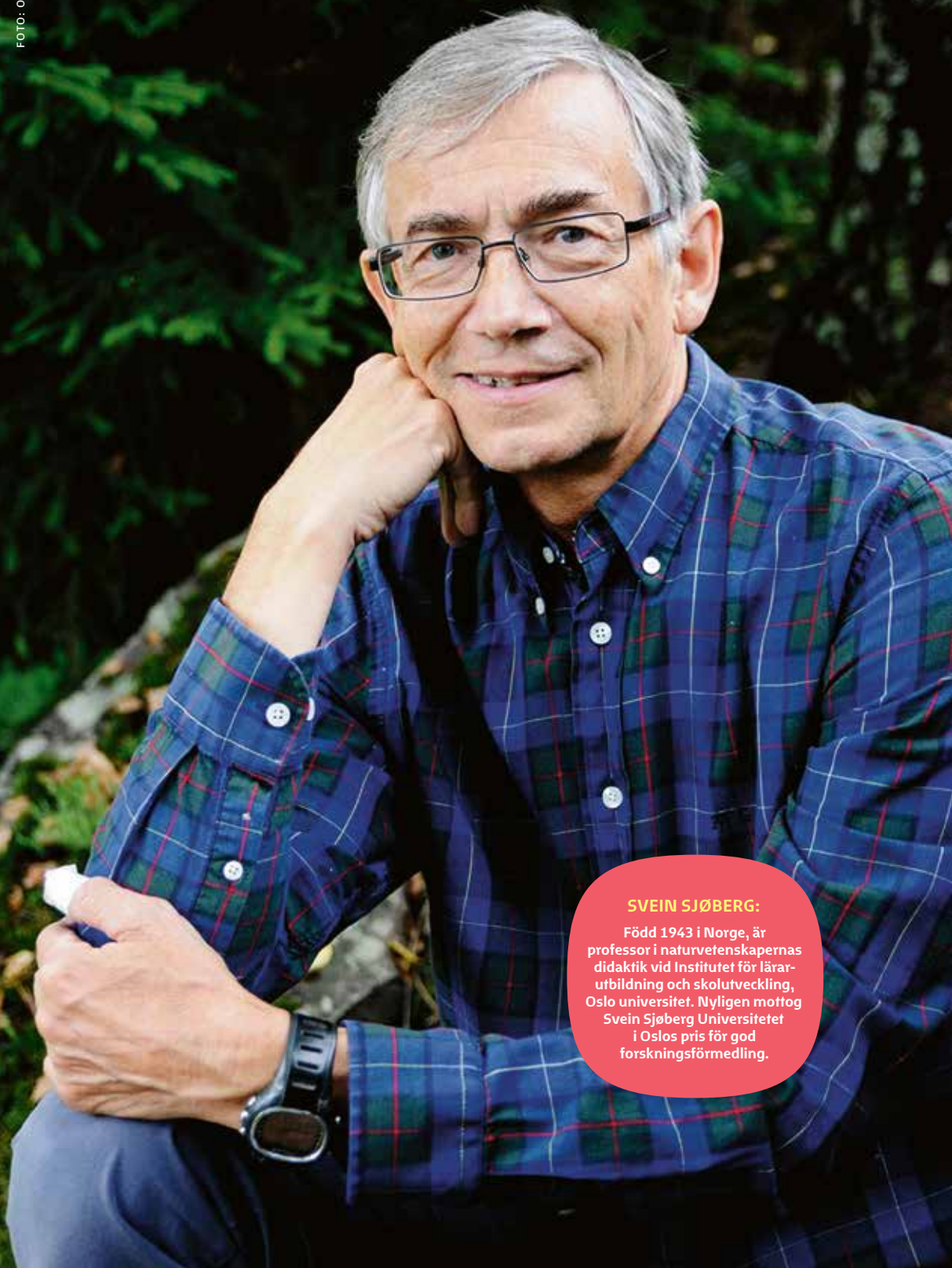
Underlaget till boken är 800 så kallade meta-studier, det vill säga studier som har analyserat en stor mängd forskningsrapporter som handlar om en specifik aspekt, till exempel vikten av läxor. Antalet rapporter uppgår till 50 000, och allt som allt uppger Hattie att mer än tvåhundra miljoner elevers lärande har studerats.

För att kunna göra jämförelser mellan olika studier har Hattie konverterat alla uppgifter så att de har en gemensam måttstock. Man kan enligt honom inte nöja sig med att en effektstorlek är positiv och statistiskt signifikant. Det betyder bara att den är större än 0. Endast värden större än 0,4 är pedagogiskt intressanta, menar Hattie.

Följande hamnar under Hatties kritiska värde på 0,4 för vad som funkar:

Datorstödd undervisning, IKT, skolledning, läxor, individuell undervisning, klasstorlek, problembaserat lärande, lärarutbildning och lärares ämneskunskaper. →

”Enkla rankingar och snabba lösningar kan verka attraherande.”

SVEIN SJØBERG:

Född 1943 i Norge, är professor i naturvetenskapernas didaktik vid Institutet för lärarutbildning och skolutveckling, Oslo universitet. Nyligen mottog Svein Sjøberg Universitetet i Oslos pris för god forskningsförmedling.

→ Man ser direkt att detta borde väcka reaktioner, minst sagt. Det finns i alla fall goda skäl att kritiskt granska såväl Hatties underlag som resonemang.

En viktig begränsning är att Hattie endast har tittat på studier som har publicerats på engelska, och som har utförts i engelskspråkiga länder, främst i USA och Storbritannien. Bland de 50 000 effektstudierna tycks inte någon vara från Skandinavien. Det innebär att vi självklart måste vara mycket försiktiga med att överföra resultaten till vårt eget sammanhang. Hattie varnar själv för sådana generaliseringar, något som många har förbiset.

En annan begränsning är att Hattie inte har undersökt betydelsen av exempelvis elevers sociala bakgrund och andra bakgrundsvariabler, vilket faktiskt ofta förklarar cirka 70 procent av skillnaderna i elevresultat. Dessutom är en stor del av underlaget flera decennier gamla studier, faktiskt ända tillbaka till 1970-talet. Så när Hattie använder sådana studier för att placera till exempel användning av datorstödd undervisning under den kritiska gränsen, så finns det anledning att vara skeptisk.

I SIN RANGORDNING skiljer Hattie inte heller mellan olika ämnen, åldrar eller årskurser. Men kan man verkligen slå ihop hemläxor i grundskolan med hemläxor i gymnasieskolan? Om man tittar på Hatties data finner man mycket riktigt att "läxor" tilldelas ett värde på i genomsnitt 0,29 – det vill säga under den kritiska gränsen på 0,4. För grundskolan är dock siffran för läxor 0,15. Och för gymnasiet är siffran 0,64 – ett mycket högt värde.

I medierna har detta ofta trivialiserats till att "Hattie har visat att läxor inte har någon effekt". På nätet finns det en intressant diskussion om just detta, där Hattie själv deltar. Där skriver han bland annat: "Jag rekommenderar INTE att man överger läxor helt, och jag lägger fram vissa riktlinjer för hur man kan ge bra läxor".

Det är många som har kritiserat Hatties arbete, särskilt de generaliseringar och rank-

Svein Sjøbergs viktigaste verk finns utgivet på svenska, *Naturvetenskap som allmänbildning - en kritisk ämnesdidaktik*.

ningar som har publicerats. De som först gick ut med kritik var faktiskt kolleger till Hattie. De är mycket kritiska till i stort sett varenda sida i *Visible learning*.

Nu har det gått några år sedan boken kom ut, och Hattie har själv reflekterat över den

kritik som har framförts från många håll. I en artikel svarar han på kritiken och skriver också om hur lätt man kan bli feltolkad och missbrukat. I en uppföljare till boken från 2009 går han mer direkt in på lärarens roll i elevernas lärande: *Visible learning for teachers: Maximizing impact on learning* (Hattie 2012).

MEN DET ÄR nödvändigt att höja ett varningens finger, för böckerna kan lätt missbrukas. Ofta sätts de in i ett politiskt-ekonomiskt sammanhang av exempelvis ivriga skolägare som önskar enkla (och gärna billiga) lösningar på skolans utmaningar. Enkla rankningar och snabba lösningar kan verka attraherande. *Visible learning*-böckerna är munsbitar för dem som gillar enkla versioner av "evidensbaserad utbildning".

Många låter sig säkert luras av studier där man på ett vetenskapligt sätt har undersökt hundratals miljoner elevers lärande och gjort ett officiellt resultat av vinnare och förlorare i slaget om "vad som fungerar". Sådant ger ett imponerande intryck.

Kanske ska vi köpa en sådan kurs till våra skolor?

Så tänker kanske någon skolledare eller skolägare. I bakgrunden anar man ett tänkesätt där evidensbaserad pedagogik, målstyrning, budgetbalans och mätbara resultat är det enda som räknas. ●

Artikeln, ursprungligen publicerad i den norska tidskriften *Utdanning*, december 2012, återges här i en förkortad version. Översättning: Moa Duvarci Engman